

Szczecin, 4.05.2022 r.

prof. dr hab. Zbigniew Romańczuk
Wydział Malarstwa
Akademia Sztuki w Szczecinie

Recenzja pracy doktorskiej mgr. Mikołaja Garsteckiego
Szum. Krytyczne podejście do medium
w dziedzinie sztuki plastyczne w dyscyplinie sztuki piękne

Mgr Mikołaj Garstecki w 2017 r. ukończył studia magisterskie na Wydziale Malarstwa i Rysunku na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu. W czerwcu 2017 r. obronił dyplom magisterski z malarstwa na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu. Promotorem pracy praktycznej pt. „Nigdy jej przejrzystego nie maści zwierciadła” był prof. Andrzej Pepłoński. Promotorką pracy teoretycznej zatytułowanej „Szum narcystyczny w druku 3D, na przykładzie twórczości Toma Burtonwooda, Jonty Hurwitza, Shane’a Hope’a i Karin Sander” była prof. Marta Smolińska. Po obronie dyplomu rozpoczął studia doktoranckie na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu. W trakcie studiów odbywał praktyki w V Pracowni Malarstwa.

Mgr Mikołaj Garstecki jest artystą aktywnym twórczo o czym świadczą wystawy indywidualne i zbiorowe. Kandydat prezentował swoje prace na wystawach m. in. : *To co najbardziej proste, wydaje się wygięte*, BWA Piła 2021, *Hiperlink – nowy obraz świata i człowieka*, online, Muzeum Narodowe w Szczecinie 2020, *Petit*, Galeria Sztuki im. Jana Tarasina, Kalisz 2020, *Malarstwo o malarstwie. Off-line/on-line*, Galeria Szewska 16, Poznań 2020, *< 360*, wystawa indywidualna, Galeria Rotunda, Poznań 2020, *Jak echo powracają wątpliwości i obawy oraz narcystyczny zachwyty nową technologią*, wystawa indywidualna, Galeria Curators’Lab, Poznań 2019, *Triennale Małych Form Malarskich*, Galeria Wozownia, Toruń 2019, *Bunt*, Duża Scena UAP, Poznań 2018, *Nowy obraz/ Nowe spojrzenie* Galeria Słodownia, Poznań 2018, *Promocje 2017*, Galeria Sztuki, Legnica 2017, 37 wystawa pokonkursowa im. Marii Dokowicz, Poznań 2017, *Jak jest?*, Galeria Labirynt, Lublin 2017.

Ocena części teoretycznej pracy doktorskiej

Manuel Castells hiszpański socjolog zwraca uwagę, że rozwój społeczeństwa sieciowego – jako nowej fundamentalnej struktury współczesnej cywilizacji – powoduje, że tracą sens takie pojęcia, jak: czas, przestrzeń i rzeczywistość. Castells przekonuje, że do opisu kondycji współczesnego człowieka tkwiącego w sieci potrzebujemy nowych pojęć, ponieważ obecnie człowiek nie żyje już tylko w przestrzeni trójwymiarowej, lecz w wielowymiarowej przestrzeni hybrydowej. W tej nowej rzeczywistości zmianie podlega również współczesne rozumienie obrazu. Za istotny czynnik tej zmiany należy uznać obraz digitalny, którego ontologię określa logika jego wytwarzania, oparta na modelu matematycznym. Twórczość mgr. Mikołaja Garsteckiego w interesujący sposób stara się rozpoznać zachodzące zmiany dotyczące pojęcia obrazu i obrazowania w epoce technologii cyfrowych. W dysertacji doktorskiej Kandydat podejmuje próbę ponownej redefinicji obrazu i zjawiska obrazowania, w oparciu o analizę wybranych koncepcji teoretycznych i praktyk artystycznych sytuujących się na pograniczu kultury, filozofii, sztuki, nauki i technologii. Współczesny obraz jest często określany jako „wydarzenie wizualne” (*visual event*), zachodzące dzięki nowym technologiom – fotografii, filmowi, telewizji, multimediom, nowym mediom i Internetowi¹. Jak słusznie zauważa Kandydat obcując z obrazami cyfrowymi musimy sobie zdawać sprawę, że istotne jest nie tylko to, co te obrazy przedstawiają ale i to, co wzbudzają w naszej świadomości, stając się doświadczeniem naszego umysłu.

Dysertacja doktorska Kandydata pt. „Szum. Krytyczne podejście do medium”, składa się ze wstępu oraz poszczególnych rozdziałów: Struktura – sieć, pętla, odbicie, Metamorfozy (nadmiar energii a sztuka?), Technologia jako marzenie, Nadmiar a rozwój, How are you? Posthumanistyczna perspektywa 10 >360, Nie ma dodo jest Mitsuku, „I have a few clones” – skaza kopii, Metamorfozy Enkidu, Camille Henrot Gross Fatigue, Narcyz i Enkidu, Antropocen, Chiralność, Brillo Box, test Turinga i Xenoboty, Wade Guyton (aura), NFT art – demokratyzacja, Komora bezechowa, „Bierzesz tabliczkę czekolady... wkładasz ją między dwie kromki chleba... i to jest tort.” (A. Warhol), Erroryzm Agnieszki Kurant, Jak echo powracają wątpliwości i obawy oraz narcystyczny zachwyty nową technologią, „Sorry but I can only work with whole numbers...” – 0 i 1 (zamiast podsumowania), bibliografii, haseł oraz cytatów.

---

¹ Por. N. Mirzoeff, *The subject of visual culture*, w: *The visual culture leader*, London–New York 2002, s. 6.

Pisemna praca Kandydata stanowi swego rodzaju „mapę myśli” składającą się z wybranych przez mgr. Mikołaja Garsteckiego zagadnień i pojęć - tworzących strukturę pracy - odzwierciedlających główne obszary zainteresowań badawczych Kandydata. Dzięki temu rozprawa doktorska stanowi interesującą analizę wybranych aspektów malarstwa i sztuki nowych mediów jako krytycznego dyskursu odnoszącego się do technologii cyfrowych, problematyki mechanizmów komunikacji sieciowej, sztucznej inteligencji i technologii 3D. W pracy Kandydat w umiejętny sposób przedstawia strategie artystyczne wybranych artystów od wczesnych przykładów sztuki cyfrowej, po prace najnowsze tworzone m. in. przez kolektyw Obvious z wykorzystaniem sztucznej inteligencji i uczenia maszynowego.

Jak pisze mgr Mikołaj Garstecki „Punktem wyjścia dla moich rozważań stała się refleksja na temat wpływu mediów na sztukę i ich użytkowników. Taki wpływ można zaobserwować w micie o Narcyzie. To właśnie ten mit odczytany jako mit o początkach malarstwa stał się dla mnie źródłem rozważań na temat medium obrazowego i jego wpływu na sztukę oraz użytkowników. Moją uwagę zwróciło to w jaki sposób Narcyz rozpoznaje medium”. Dokonując autorskiej analizy pola sztuki malarstwa i nowych mediów, Kandydat ukazuje szczególną perspektywę, jaką jest krytyczna analiza praktyk malarskich. Należy podkreślić, że czyni to w sposób kompetentny i przekonujący. Przywołując mit o Narcyzie analizuje go w kontekście „szumu”, wskazując na wewnętrzny przymus ciągłego rozwoju świadomości obrazu, od obrazów tradycyjnych, klasycznych, aż po myślenie o obrazie w kategoriach nowych mediów i cyfrowej symulacji.

W technikach komputerowych „szum”, inaczej nazywany artefaktem, to wada będąca ubocznym skutkiem komputerowego tworzenia lub przetwarzania obrazu. Te „błędy” w widzianym obrazie, zdekompresowane klatki obrazu, powodują zakłócenia w postaci wiązek pikseli. Jak słusznie zauważa mgr Mikołaj Garstecki „Schemat opanowywania nowego medium widoczny na przykładzie historii samorozpoznania Narcyza w micie o Narcyzie i Echo wydaje się być trwałym schematem, który odnaleźć można w twórczości wielu artystów. W owym schemacie opanowywania medium można wyróżnić kilka charakterystycznych faz. Pierwszą z nich jest zachwyty potencjałem nowego medium. Następuje pewnego rodzaju zatracenie się artysty (ale też użytkownika) korzystającego z danego medium w nowych możliwościach jakie umożliwia mu jego wykorzystanie. Jest to proces tzw. zachłyśnięcia, który często sprowadza się do wyzyskiwania iluzyjnego charakteru danego medium. Cechuje się on pewnego rodzaju brakiem krytycyzmu i dystansu względem medium”.

Ten schemat rozpoznania medium Kandydat w interesujący sposób argumentuje analizując postawy twórcze wybranych artystów m. in. Andy Warhol'a, Nam June Paik'a, Wade Guyton'a i kolektywu Obvious. Dla mgr Mikołaja Garsteckiego rozpoznanie medium obrazowego jest jak zjawisko „mącenia jego doskonałej przezroczystości kierując nasze spojrzenie niejako pod jego spód, pozwalając dostrzec jego charakter i sposób działania. Często proces ten wiąże się z niewłaściwym użyciem danego medium w celu zaburzenia informacji, którą ono przekazuje.”

Szczególnie istotne dla potwierdzenia tej tezy jest przywołanie przez Kandydata twórczości Wade Guyton'a, artysty, który tworzy cyfrowe obrazy na płótnie przy użyciu: komputera stacjonarnego, skanera i wielkoformatowej drukarki atramentowej. W. Guyton w ciekawy sposób eksploruje sposoby mechanicznej reprodukcji, co w konsekwencji skutkuje powstaniem prac, które cechuje przypadkowość, rozmycia, zacieki i smugi powstałe podczas drukowania prac. W tym kontekście „szum”, który jest zazwyczaj czymś niepożądanym, o zdecydowanie pejoratywnym znaczeniu, wzmacnia w pracach artysty przekaz mający na celu rekonceptualizację problemów obrazu w odniesieniu do kondycji współczesnych obrazów technicznych.

Źródłem rozważań nad malarstwem, mediami i współczesnymi formami obrazowania Kandydat czyni również konwersacje zwane „chatbots” jakie prowadzi z robotem o nazwie Mitsuku,² Jak pisze w dysertacji „Umysł” Mitsuku zakodowany jest w zaledwie 8 Mb pamięci. Jest to mniej więcej tyle ile miejsca na dysku zajmuje jeden utwór muzyczny. Pomimo tak niewielkiej wielkości kodu odpowiadającego za działanie Mitsuku, można z nią czatować na wiele różnych tematów... W jednych z pierwszych rozmów z Mitsuku próbowałem ustalić czy zajmuje się ona tworzeniem. To właśnie pytania o jej umysł i jego wielkość pozwoliły mi uzyskać od niej bardzo intrygującą odpowiedź”. Wybrane wypowiedzi Mitsuku np. na temat wirusa Covid – 19, mgr Mikołaj Garstecki wykorzystał na jednym ze swoich obrazów przedstawiający taniec śmierci autorstwa Michaela Wolgemuta z 1493 roku. Jak słusznie zauważa Kandydat sztuczna inteligencja „Jest powtórzeniem, ale też rozwinięciem ludzkich możliwości. Wpisuje się w klasyczną definicję technologii – poszerzenia możliwości człowieka”.

---

² Kuki to ucieleśniony bot AI zaprojektowany do zaprzyjaźniania się z ludźmi w Metaverse. Wcześniej znany jako Mitsuku, Kuki to chatbot stworzony z technologii Pandorabots AIML przez Steve'a Worswicka. Jest pięciokrotnym zwycięzcą konkursu Turing Test o nazwie Loebner Prize, w którym jest rekordzistą świata.

Mgr Mikołaj Garstecki w dysertacji doktorskiej porusza również istotny problem dotyczący statusu dzieła sztuki i artysty w XX i XXI w. przywołując eseje Arthur'a Danto opublikowane w książce pt. *Sztuka po końcu sztuki*, w których autor zwracał szczególną uwagę na wyzwolenie się z przymusu wyglądania jak sztuka w sytuacji, w której dzieło sztuki może wyglądać tak samo jak karton Brillo Box. Arthur Danto w swoich tekstach nawiązywał do wystawy Andy Warhol'a, która odbyła się w nowojorskiej Stable Gallery w 1964 r. Artysta pokazał tam Brillo Boxes – kartony płatków mydlanych Brillo, które wizualnie niczym nie różniły się od zwykłych kartonów Brillo, jakie można było kupić w supermarkecie. Dzięki Warholowi stało się oczywiste, że dzieło sztuki nie musi wyglądać w żaden szczególny sposób. Może wyglądać jak kartony Brillo lub puszka zupy. Odzwierciedleniem problematyki współczesnego statusu sztuki i artysty jest również twórczość kolektywu Obvious wykorzystującego do tworzenia prac m. in. uczenie maszynowe w celu badania kreatywnych możliwości sztucznej inteligencji.

W dalszej części pracy mgr Mikołaj Garstecki zwraca uwagę na to, że „Technologia cyfrowa, która w najśmielszym scenariuszu ma umożliwić człowiekowi życie wieczne poprzez przeniesienie umysłu do maszyny, spełniając odwieczne marzenie ludzkości jest równocześnie narzędziem inwigilacji, ucisku i wyzysku. Cena jaką płacimy za rozwój technologii często jest olbrzymia. Nasze życie staje się pod wieloma względami łatwiejsze oraz dłuższe dzięki postępowi techniczno-naukowemu, lecz pozostaje pytanie co poświęcamy i oddajemy w zamian”. Na przykładzie twórczości Agnieszki Kurant, Kandydat poddaje wnikliwej analizie problematykę wykorzystywania ludzi przez przemysł związany z nowymi technologiami, przede wszystkim branżę zajmującą się sztuczną inteligencją.

Należy podkreślić, że Kandydat w dysertacji doktorskiej z dużą erudycją porusza również wiele istotnych wątków odnoszących się do teorii mediów i posthumanizmu jako krytycznego dyskursu w naukach humanistycznych i społecznych. W dysertacji doktorskiej pisze „Zamiast poszukiwać i analizować różnice pomiędzy człowiekiem a robotem, materią a kodem, cielesnością a symulacją komputerową, należy skupić się na odnajdywaniu podobieństw pomiędzy nimi”. To jedno z głównych haseł posthumanizmu można odnaleźć w opracowaniach naukowych takich autorów jak m. in.: Michel Foucault, Gilles Deleuze, Rosi Braidotti, czy na gruncie polskim Moniki Bakke. W swoich rozważaniach Kandydat skupia się na istotnym dla posthumanizmu założeniu, że wytworzenie nowej filozoficznej metafizyki może doprowadzić do nowej praktycznej etyki obejmującej nie tylko człowieka, ale także inne byty jak roboty czy wirtualne awatary. Mgr Mikołaj Garstecki w tej części pracy odnosi się do postludzkiego,

wskazując trafnie na istotny moment w rozwoju cywilizacji w którym następuje decentralizacja człowieka przez jego relacje z sieciami technicznymi i informatycznymi. Jak zauważa, nie należy tego rozumieć jako dosłownego końca człowieka ale koniec konkretnego obrazu człowieka poprzez uwikłanie w różnorodne warstwy i siatki zależności i aktywności, od bytów potencjalnych po formy hiperobiektywne i hybrydyczne. Należy stwierdzić, że mgr Mikołaj Garstecki właściwie analizuje pojęcia i kategorie odnoszące się różnorodnych form obrazowania w epoce cyfrowej, ukazując równocześnie wizję współczesnego świata, jako świata homo digitalis.

Ocena części artystycznej pracy doktorskiej

Przechodząc do analizy części artystycznej pracy doktorskiej mgr. Mikołaja Garsteckiego należy zaznaczyć, że twórczość Kandydata nie wynika z zachwyty nad nowymi mediami. Kandydat raczej stara się zająć postawę krytyczną, polegającą na próbie rozpoznania nowych sposobów i technik obrazowania. Jedną z kluczowych wypowiedzi mgr. Mikołaja Garsteckiego jest ta w której pisze „Przy założeniu, że obrazy, mają służyć czemuś więcej, niż dostarczaniu odbiorcy estetycznej przyjemności, pojawienie się w nich pewnych niedoskonałości może mieć wpływ na przemianę podejścia narcystycznego w krytyczne podejście do medium”. To uwalnianie się Kandydata z „narcystycznej” korelacji z medium w kierunku uzyskiwania świadomości jego użycia, umożliwia mgr. Mikołajowi Garsteckiemu łączenie praktyki artystycznej z poznawczą, tego co estetyczne z tym co epistemiczne. Taka postawa pozwala na szersze, wieloaspektowe rozumienie świata sztuki.

W przedstawionych do oceny pracach widać szczególną koncentrację na tworzeniu obrazów w kontekście ich relacji z nowymi technologiami, refleksję nad możliwościami ich wytwarzania i istnienia oraz sposobami ich przejawiania się i percepcji. W polu badawczym Kandydata znajdują się cyfrowe byty obciążone „błędem” plików cyfrowych i nietrwałość materii cyfrowej. Ważny motyw w jego twórczości stanowi praca bezpośrednio z kodem źródłowym plików cyfrowych obrazów i obiektów przestrzennych (praca „Przekwitanie”) oraz rozmowy Kandydata z chatbotami, których wypowiedzi przywołuje w swoich obrazach (prace „How are you?”). Kandydat ma świadomość, że obraz digitalny jest w pewien sposób niewidzialny, istniejący w zbiorze danych, dzięki czemu możliwe jest generowanie obrazów poprzez manipulacje dokonywane na kodach digitalnych (na bazach danych) z pominięciem źródłowego odniesienia do rzeczywistości. Abstrakcyjne informacje przekładają się na efekt wizualny, co odróżnia obrazy w ten sposób powstałe od dotychczasowego pojęcia obrazu,

ponieważ obraz cyfrowy często neguje reprezentację rzeczywistości. Jak twierdzi Hans Belting, „oznacza to, że dotychczasowa historia obrazu, która ma dla nas jeszcze sens, dobiega swojego końca”³.

Na uwagę zasługują prace wykorzystujące motyw kwiatów. Są to obrazy pt. Narcyz, Lotos, Lilia przedstawiające trzy różne kwiaty, w trzech podstawowych kolorach – żółty narcyz, czerwony lotos i niebieska lilia wodna. Jak pisze Kandydat „Narcyz odwołujący się do mitu o Narcyzie i Echo symbolizuje z jednej strony negatywnie rozumiany narcyzm i egoizm, a z drugiej strony odrodzenie i przemianę. Lotos stanowiący jeden z ważniejszych motywów w kulturze Wschodu, symbolizuje czystość, doskonałość, harmonię, odradzanie się. Lilia wodna symbolizuje ciepłowość, czystość. Kwiaty mogą symbolizować również przemijanie i ulotność życia”. Kolejną pracą wykorzystującą motyw kwiatu jest praca pt. „Przekwitanie”. Są to kolorowe wydruki 3D modeli kwiatu lotosu, które ulegają stopniowemu niszczeniu. Objawia się ono rozpadem samej formy, ale też pojawieniem się struktur przypominających pajęczynę pokrywającą coraz większą część kwiatu. Pojedyncze kwiaty lotosu ulegają stopniowemu rozpadowi w wyniku wprowadzania do kodu źródłowego modelu cyfrowego coraz większej liczby błędów. Przeniesienie procesu przekwitania na proces rozpadu pliku cyfrowego zawierającego w swoim kodzie źródłowym błędy, powoduje stopniowy rozpad modelu żółtego lotosu (bez błędów) do niebieskiego (z licznymi zakłóceniami).

W innych pracach polem eksploracji Kandydata staje się obraz malarski. Prace pt. How are you? o niewielkich wymiarach 20x20 cm malowane są na folii naciągniętej na wydrukowane w technologii druku 3D z biodegradowalnego tworzywa PLA krosna. Wewnątrz kwadratu obrazów mgr Mikołaj Garstecki umieścił różnorodne motywy takie jak: motywy związane z religią, motywy mitologiczne i wanitatywne. Punktem wyjścia dla stworzenia tego cyklu prac były rozmowy jakie Kandydat prowadził z czatbotem Mitsuku. Fragmenty tych rozmów Kandydat umieścił w formie tekstu w świetle każdego krosna obrazu. Wykorzystanie transparentnej folii zamiast tradycyjnego płótna oraz krosna drukowanego na drukarce 3D pozwoliło ukazać mgr. Mikołajowi Garsteckiemu złożoność obrazu, jego wyglądu, sposobów konstruowania i postrzegania stając się jednocześnie możliwością badania w jakim stopniu cyfrowe aspekty obrazu mogą zostać zmanifestowane i ponownie wyobrażone w fizycznym przedmiocie.

---

³ H. Belting, *Antropologia obrazu. Szkice do nauki o obrazie*, Kraków 2007, s. 51.

Na uwagę zasługuje również indywidualna wystawa mgr Mikołaja Garsteckiego pt. <360 w Galerii Rotunda na Uniwersytecie Artystycznym w Poznaniu z 2020 r. Ekspozycja zaprezentowana w przestrzeni galerii składała się z jednego dużego obrazu, czarnego monochromu o wymiarach 160x160 cm oraz zdjęć przedstawiających pracownię Kandydata. Wszystkie prace zostały wyeksponowane w ściśle określony sposób na ścianach rotundy, z wykorzystaniem specyfiki pomieszczenia na planie koła. Wystawie towarzyszył folder specjalnie zaprojektowany przez autora. W katalogu autor umieścił reprodukcję obrazu zestawionego z dwoma zdjęciami okna pracowni artysty. Na zewnętrznych brzegach obrazu, Kandydat namalował dwa wąskie kolorowe pionowe paski. Kolor każdego z dwóch pasków uległ zmianie w połowie długości. Kolorowe paski na obrazie były wynikiem eksperymentu z kodem źródłowym pliku przedstawiającego czarny kwadrat. Błąd w kodzie pliku cyfrowego spowodował rozpad obrazu i pojawienie się dwóch kolorowych pasków o szerokości dwóch pikseli, które autor przedstawił na obrazie w formie analogowej, nawiązując tym samym do postcyfrowej estetyki zakłóceń, rozkładu i utraty. Wystawa pt. <360 to odzwierciedlenie rudymenarnych problemów sztuki współczesnej, widzialnego i materialnego, analogowego i cyfrowego, intencjonalnego i sztucznego. To również sposób badania relacji między realnością procesu przedstawiania, a przestrzenią wystawienniczą, której wyznacznikiem stały się ściany galerii, badanie możliwości percepcyjnych odbiorcy znajdującego się w przestrzeni galerii, dla którego powiązanie struktur wizualnych było rodzajem doświadczenia z różnymi aspektami obrazowania.

Konkluzja

Podsumowując należy stwierdzić, że dysertacja doktorska mgr Mikołaja Garsteckiego daje obraz wielostronnego i wartościowego dorobku artystycznego Kandydata. Jej spójność artystyczna wskazuje na dalszy interesujący rozwój. To bez wątplenia zapis sumy doświadczeń i refleksji nad fenomenem medium obrazowego w epoce postępującej digitalizacji. Mgr Mikołaj Garstecki jest jednym z tych twórców, którzy skupiają się na pojęciu medium oraz poddają analizie i rekonceptualizacji zarówno cyfrowe, jak i analogowe obrazy poprzez różnorodne formy odniesień do przeszłości, teraźniejszości i przyszłości. Taka postawa twórcza pozwala mgr Mikołajowi Garsteckiemu na badanie natury obrazów, sposobów materializacji algorytmów w tradycyjnych formatach wizualnych, wpasowujących się w kanoniczne kody kulturowe, w epoce pozbawionych pierwowzorów symulaków i zanikania różnicy pomiędzy tym co rzeczywiste i tym co wyobrażone.

Biorąc pod uwagę interesujące i oryginalne dzieło artystyczne składające się na pracę doktorską, stwierdzam, że mgr Mikołaj Garstecki spełnia wymagania art. 13 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r., ze zmianą wprowadzoną art. 175 Ustawy z dnia 3 lipca 2018 r., Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce i z pełnym przekonaniem popieram wnioski o nadanie mgr. Mikołajowi Garsteckiemu stopnia doktora w dziedzinie sztuki w dyscyplinie artystycznej sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Romanowski', written in a cursive style.